

СТАЊЕ СТВАРИ®

Промоција књиге „Историја СПЦ“ Ђока Слијепчевића

BY СТАЊЕ СТВАРИ *on* 3. НОВЕМБРА 2019. • (0)

Извештај са промоције књиге „Историја Српске православне цркве“ Ђока Слијепчевића. На промоцији су говорили Бранимир Нешић, Милош Ковић и Мило Ломпар



Милош Ковић, Мило Ломпар и Бранимир Нешић (Фотографије: Фејсбук страница Народне библиотеке Србије)

Београд – У среду, 16. октобра, у Амфитеатру Народне библиотеке Србије одржана је промоција тротомне књиге „Историја Српске православне цркве“ Ђока Слијепчевића. Књигу је, као својеврсни допринос обележавању осамстоте годишњице аутокефалности Српске цркве објавила издавачка кућа Катена мунди 2018. године.

На промоцији су говорили: као уводничар **Милена Ђорђијевић,** професори **Милош Ковић** и **Мило Ломпар** и уредник издања **Бранимир Нешић**.

Ђорђијевићева је указала да је први том ове књиге првобитно објављен у Минхену 1962. године а трећи 1986. године у Келну. Без обзира на то што је од првобитног објављивања прошло више деценија ова књига и даље остаје најцеловитија историја Српске цркве. Према њеним речима кроз историју Српске цркве коју је исписао Ђоко Слијепчевић одсликава се једно од кључних питања целине српске историје – каква је мера континуитета у српској историји. „Да ли се Српска православна црква у том смислу слаже са оним што чини заједничку нит наше историје – а то је дисконтинуитет – или је она једина мера нашег континуитета“, упитала се Ђорђијевићева.



Милена Ђорђијевић

Она је указала и на један Слијепчевићев навод – да се српска историја последњих деценија може свести на вишеслојну борбу против Бога. Иако је Слијепчевић ове речи забележио у доба комунистичке диктатуре може се поставити питање о њиховом значењу и релевантности и у наше време.

Она је указала да представљање ове књиге у Београду представља у извесном смислу заокруживање турнеје тројца излагача у САД и Канади где су говорили на тему „Темељи српске културе и заветна историја Срба“ у двадесет три места.

Бранимир Нешић је указао да се српски народ нашао на Балкану под утицајем источноправославне, византијске традиције и западне, римске хришћанске традиције. „Ово колебање решено је са Светим Савом“, указао је Нешић, чиме је утврђено да је главни „идентитетски и културни темељ српског народа источноромејска, односно византијска традиција“. Нешић се позвао на речи Марка С. Марковића према коме је у светосавској традицији дошло до специфичне синтезе утицаја различитог порекла, у чему је источноправославна традиција имала средишње и одређујуће место. Према Нешићевим речима ова, српска традиција – како ју је Нешић назвао „светосавска равнотежа“ – временом је постала аутентична.

Свети Сава је, по Нешићевим речима, успешно обавио три фундаментална задатка која су стајала пред немањићком државом – проглашење краљевине, утврђивање црквене аутокефалије и на крају проглашење црквено–државних закона. Свети Сава не само да је ово урадио већ је ове чинове дубоко уткао у српски народни живот. Светосавска етика, тада постављена, казао је Нешић, потврђена је „косовским заветом“ 1389. године.

Нешић је указао да је Слијепчевић пажљиво изложио историју Српске цркве у време сеоба, које Србима додају још један идентитетски слој који раније није био присутан. Ова нова егзистенцијална и идентитетска искушења настала животом народа на територијама царстава у којима су прозелитска верска настојања била важан чинилац додатно су учврстила везу историје народа са историјом Српске цркве. Слијепчевић је обрадио у трећем тому историју Српске цркве у време нововековних српских држава. Нешић је указао да Слијепчевић врло критички сагледава утицај секуларних идеја у нововековној историји, почев од тзв. Просветитељства Доситеја Обрадовића па и „језичку револуцију“ (Нешић) Вука Стефановића Караџића. Нешић је указао да Доситеј почиње свој рад као жестоки критичар цркве, у духу оновремених идеја, али да пред крај живота ипак постаје свестан значаја Српске цркве па у оквирима новоосноване Велике школе оснива и Богословију. Нешић је указао да је Слијепчевић наслеђе ових личности ставио у критичку перспективу, што је ретко како у време Слијепчевићевог стварања тако и данас.



Промоција Историје СПЦ

„Можемо се са Слијепчевићевим оценама слагати или не, али несумњиво испред себе имамо озбиљно штиво врсног интелектуалца“, указао је Нешић. У последњих деловима његове књиге, у којима обрађује њему савремена збивања, може се приметити и извесни мемоарски тон писања. „Ово је до сада најбоље написана историја Српске цркве“, закључио је Нешић. Слијепчевићева књига обрађује, што је посебно значајно, и историју цркве у дијаспори.

Нешић се на крају захвалио заслужнима за објављивање ове књиге – Љиљи Слијепчевић, супрузи покојног Ђока Слијепчевића, која је дала сагласност да ово издање буде објављено, писцу предговора Милошу Ковићу, Архиву, Библиотеци и

Музеју СПЦ у Београду и игуману Тихону из манастира Студеница као и свим добротворима Катене Мунди.

„Објављивање ове књиге показује свест о значају Српске православне цркве а са друге стране показује одлучност, одважност и спремност наше генерације Срба да остану доследни учењу Светога Саве и наше Цркве са надом да ћемо имати шта да пренесемо нашим потомцима".

Милош Ковић је указао да му је била велика част да напише предговор за ову изузетну књигу – „неки позиви се не одбијају". Ова књига, по Ковићевим речима, није само најбоља историја СПЦ – што посведочују речи неких од водећих специјалиста за историју СПЦ – већ је и најкохерентнија, изнутра најбоље осмишљена, историја Српске цркве. „Ова књига писана је изнутра", казао је Ковић.

Ковић је Слијепчевићев приступ ставио у контраст са доминантном струјом српске историографије која је настајала од 19. века и која је била под позитивистичким утицајима са Запада и стога је била углавном изразито секуларна. „Историја и историософија кретале су се паралелно и ретко су се сретале", подсетио је Ковић. Но, без обзира на прокламована начела историју увек пишу историчари са извесним светоназором, са идејама о томе како свет функционише, што је или скровито у њиховом делу или су, пак, те идеје експлицитне и према њима се критички односе.

Ови историчари од Стојана Новаковића, преко Владимира Ћоровића и Станоја Станојевића па до историчара књижевности Јована Скерлића српску историју, укључујући и ону средњовековну, самеравају са становишта модерног, западног и секуларног светоназора, објаснио је Ковић. Они о току српске историје промишљају као о „хватању прикључка" са Западом, што има разна терминолошка одређења од којих је најпознатији појам „модернизације". Ковић је указао да ови интелектуалци Србе смештају у позицију ученика у односу на Западну Европу. „Српско вино некако се мора сместити у европске мешине".



Промоција Историје СПЦ

„Мало се исказивала потреба да се буде аутентичан, да се на српску историју гледа изнутра“, истакао је Ковић, „са српског становишта или из балканске перспективе“. „Српски историчари на српску историју гледају као Западњаци“, рекао је Ковић и подсетио на речи Милана Кашанина који је рекао како Србима треба да каже неко да је сликарство Сопоћана врхунац оновременог сликарства да би они то прихватили. У оваквим приликама, у међуратном периоду, изникла је једна група православних интелектуалаца који су настојали да историју Цркве и српског народа посматрају „изнутра“. Они су, како је рекао Ковић, такође били под утицајем западних идеја – на пример, под утицајем радова Освалда Шпенглера. „Код њих је тежиште више на Светом Сави него на Доситеју Обрадовићу“, како је рекао Ковић. Неки међу њима улазе у полемички однос са овим секуларним, „просветитељским“ наслеђем у српској култури. Међу њима је и Ђоко Слијепчевић. Ковић је као хипотезу изнео да је кључну улогу о формирању овог интелектуалног струјања имао Николај Велимировић, посебно његова дела настала после Првог светског рата.

„Ова традиција није имала времена да се успостави у српској култури као доминантна или једна од доминантних – она је збрисана у Другом светском рату“, рекао је Ковић.

Ковић је указао да је Слијепчевићева историја СПЦ, за разлику од неких других великих синтеза српске историје које су писали његови савременици, много песимистичнија. Његово усмерење, рекао је Ковић, такође је било југословенско. Али у њој, подвукао је Ковић, нема израженог опредељења да се оно српско и православно уклопи у западне моделе. По Слијепчевићевом суду с краја 18. и почетка 19. веку креће деформација у српском историјском току – као један од

извора овог застрањивања Слијепчевић указује на некритичко преузимање западних менталних представа, модела, образаца према којима се сагледавају целокупне српске прилике. Српске нововековне државе, тумачи Ковић Слијепчевићево гледиште, стварaне су као секуларне институције по немачком политичком обрасцу, „успостављају се као сила и моћ изнад друштва и изнад Цркве".

Нововековне српске државе стога су, рекао је Ковић, често улазиле у сукоб са Црквом. Ковић је као посебну занимљиву нит која се протеже кроз читаво дело истакао однос Цркве и државе. Српска црква, рекао је Ковић, „улази у чеони сукоб са Османским царством 1594. године". „Она је трпљена, толерисана, прогоњена" у страним царствима, подсетио је Ковић. Црква се показује, наставио је Ковић, кадра да се супротстави држави и да са њоме ратује – „Срби живе у теократији, патријарси и владике, мирјански свештеници и монаси су и војсковође". „Оног часа када буде подређена држави она губи вођство", истакао је Ковић. Тако је у Хабзбуршкој монархији, када је Црква ступила у својеврстан однос привилегованости и дуговања према Хабзбуршкој држави она је изгубила предводничко место које заузимају лаички угледници. У Србији, пак, она је често у сукобу са државним властима – Ковић је подсетио на случај прогона црквене јерархије и митрополита Михајла у време краља Милана што је Слијепчевић посебно пажљиво обрадио. Црква улази у сукоб и са Краљевином Југославијом у време Конкордатске кризе и Двадесет седмог марта.



Говорници на промоцији Историје СПЦ

„Црква не снисходи држави" јесте, према Ковићевим речима, једна од одређујућих карактеристика српске црквене историје – када то чини она губи вођство. „Српска црква је била изузетно отпорна на тај сиренски зов државе и служења држави".